

Author: Doni, Giovanni Battista
Title: Aduersaria Musica E
Editor: Massimo Redaelli
Source: Florence, Biblioteca Marucelliana, MS A.291, f. <1r>-<32v>

[<f.1r>-] Aduersaria Musica [E in marg.]

Numeri 3, 4, 5 qui constituunt triangulum rectangulum uidentur esse indicatiui trium generum musicae et trium proportionum primarum quae constituunt Rhythmos duplam, aequalem, sesquialteram.

Hi tres numeri constituunt Hexachordum maius diuisum in Diatessaron et Diapente qui numeri cum medium tantum habeant parem indicant interuallum hic esse masculum et durum. hos uero qui diuidunt Diapente 4, 5, 6 cum extremos duos habeant pares contrariam uim obtinere

Qui totam diapason in XII Semitonia diuisam modulantur ut Cornelius Schuyt in Patauina Sexti Modi duobus locis [[semito]] duo semitonia maiora deinceps ponunt quam necesse est prorsus ecmeles esse. Igitur non uidetur ultra quinque semitonia deinceps id est integram diatessaro uidetur modulanda

Cognitio modorum aperit uiam noscendis generibus

Tres syllabas sufficere in praeexercitationibus musicjs iudicio est quod dum mele cantillantur uulgari modo tres syllabae adhibentur fa la [[la]] et re la (nam lera corruptum est)

Licet Strabo Panduram exoticum uocabulum putet probabilius tamen puto Graecum esse ex eoque dici quod tota lignea esset [[cum]] cum Lyra Citharaque testudinem haberent ex uera testudine

Musici recentiores iniuriam faciunt poetis quod eorum nomina in suis melesi numquam aut raro ascribant

Melopoei cum audiunt cani suas matriales facile uerba intellegunt cum ea calleant sed non idem usuuenit alijs

Vsurpari posset quoddam genus naturae ex Diatono et Chromate in qua diapason constaret ex binis semitonijs ac binis Tonis alternatim positis sic

[Doni, Aduersaria Musica E, 1r; text: D, E, F #, G #, A #, [sqb], C, D, E, semitonium maius, minor, Tonus]

[<f.1v>-] Vel nomina ipsa musicorum recentiorum et semiantiquorum meram barbariem redolent

Modi possunt ostendi in semitoniorum continua serie ut in manubrio testudinis nam si sumatur spatium diapason id est [[<.>]] XII Semitoniorum possunt intra illud spatium omnes modi ordinari ut

[Doni, Aduersaria Musica E, 1v,1; text: Dorius, Phrygius, Lydius, Mixolydius, A, B, C, D, E, F, G, h, i, k, l, m, n, b]

Mirari non debemus quaedam apud anticos musicos minus intelligi hodie: nam quis enim ueterum si reminisceret intelligeret haec uerba apud Metallum Tertia pars si tibi libuerit Canonis subdiatessaron per quantitates indiuisibiles post tempus

Melopoei coquis aequiparantur [ut ait Plato add. supra lin.] qui cibos ab opsonatore emptos et ordinatos condiunt Poetae opsonatoribus immo tricliniarchis

Haec etiam ratio afferri potest cur Diatessaron a recentioribus e numero consonantiarum reiecta sit: quod [[pro]] pro Diatessaron, [[<.>]] [saepe corr. supra lin.] sumitur Diapason diatessaron (quae non habet rationem multiplicem [D]) sed super [[atque]] atque etiam in praxi minus consonat quam Diatessaron

[Doni, Aduersaria Musica E, 1v,2; text: Harpicembalo sambucoides, Quadratum, Spinetta, (clauicembalo Matronale), buonaccordo, triordino, Phrygium grauicembalo, Orthochordium cembalo in aria, clauichordium, chordo . . . , aericordo, triquetrus, uersatile triarmonium orthium seu Triquetrum, a, a a a, G, g g g, diarmonicum]

[-<f.2r>-] Specimina Modorum

Desumantur ex poetis uernaculis insignioribus Tasso, Petrarca, Marino, Guarino, Preto, Macedonio, Chiabrera, Octauio Rinuccino, Fulvio Testio, Alexandro Adimasio, Antonio Bruno, Ariosto Bernia, Casa, Tassone, Bembo, Politiano, Tansillo, Pietro Aretino, Anguillara, Annibal Caro, Del Dono un Rispetto, Sannazaro Dante
Gl' esempij di ciascuno modo siano duplicati e triplicati secondo i diuersi stili principali delle melodie. Recitatiuo Madrigalesco. Corico. Canzonesco, Melodico

[-<f.2v>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 2v,1; text: [ta], [te], [te], [to], la, sol, fa, mi, re, Re, Hypodorius, Hypophrygius, Hypolydius, Dorius, Phrygius, Lydius, Mixolydius]

Stabiles sunt [ta] et [te] caeterae mobiles

Hypodorius Dorius Mixolydius stabilibus continetur. Caeteri mobilibus

Tonus diuisionis est [te] [ta], Hypodorius potius ponendus est inter Mesem et Netem Hyperboleon

[Doni, Aduersaria Musica E, 2v,2; text: Diatonicus, Chromaticus, Enharmonicus, diesis, Semitonium, Tonus]

[-<f.3r>-] Ex Cardano

Diapason Diapente uidetur minus consonare quam diapente uidelicet propter distantiam: uoces enim quanto magis inter se distant eo minus consonant minus etiam dissonant

In Hemiolio plausu collocare licere plures uoces dissonas quam in simplicibus temporum diuisionibus (id est in bjnarjo [benareo ante corr.] plausu)

Volo diuidere tonum in duo semitonia duco 8 in 9 fit 72 cuius Radix quadrata est ferme $8\sqrt{1/2}$. Ergo duplicatis omnibus fiet [[<.>]] 18. 17. 16: inter quos uoces sunt duo semitonia minus inter 18 et 17 maius inter 17. et 16. Volo modo diuidere Semitonium minus in duas dieses duco 18 in 17. fiunt 306 cuius Radix quadrata est ferme $17\sqrt{1/2}$
Igitur diesis constabit inter 36. 35. et 34 et cetera

Existimat Enarmonium suauius [suauior ante corr.] chromatico quod maior tertia suauior sit minori

Tritonum ponit in 64/63 uel 10/7

Diesis minor 36/35

Comma minus 81/80

Comma medium 73/72

Comma maius 64/63

[-<f.3v>-] Antiqui cum uterentur sola dextra et uellent tamen diuidere in uoces minimo interuallo distantes coacti sunt ponere chordas nouas quas etiam remouerent

appellarentque instabiles et fingeantur uicem diuisionum manubrij nostra aetate tam in cheli quam lyra uocantque tastos Italica lingua

De partibus musicae antiquae capitulo 14.

Musicae igitur antiquae partes fuere sex Harmonica quae constabat in cantu et uocibus atque concordia earum est tota ad uoluptatem directa. Rhythmica quae in finium similitudine consistebat quae uulgaris est et popularis etiam nunc Africanis et in Italia et olim Iudaeis in usu et est ad ostendendos affectus animi cum uoluptate quadam plebis Ideoque nunc non habemus Vergilij opus sed cadauer illius

De Modis capitulo 15.

Tres antiquo tempore fuerunt modi non solum in musica sed etiam in alijs artibus celebres Doricus asper inconditus et durus. Phrhygius contra mollis elaboratus et ad uoluptatem In aedificijs loco phrhygij [[ent]] corinthium supponitur inter eum et Doricum Ionicus et in musica Lydius interponitur unde Philander Est enim Corinthius modus ut Ionicus sed elaboratus

Nobilissimi et artificiosissimi rhythmus sunt ac admiratione digni quibus imparium diuersorum fit collatio uelut trium ad duo hicque simplicissimus. [[difficiliorque]] et cetera deinde ponit 4 ad 3. et 5, ad 4 sed hi a ueter[ibus reijciuntur infra lin.]

Dithirambi lymphaticis conueniebant et erat ut clamor et laetitia quae dum effeta et incompta erat ergo poematis genus ad exhilarandum mirabile locuples et quod flueret luculenter

Barbiti lyrae maiores: non sunt tamen pedales nostri temporis ut in constructione uidetur Porro musica nostrae aetatis ut satis in chromatico genere fuere diligentes quemadmodum nunc exposimus ita in Enarmonico negligentes [-<f.4r>-] quod non modum illum usque ad nostra tempora intellexerint: quamquam multi tibicines et cornicularij ipsum expriment intendentes aut remittentes sensim uoces uelut ex Mi in fa diuidendi

Teretismi prout Graeci antiqui sumebant pro compositione ex melismo et compismo plures species fieri possunt. ut una sit [[cum]] a unisonum altera ad diapente tertia secundum motos contrarios et cetera

[Doni, Aduersaria Musica E, 4r; text: All' unisono, all' ottaua, [[Ca]], Melos odicus, organicus, Incessum species, Aequalis, Inaequalis, Celer, Tardus, magnus, paruus, dexter, tardus, celer, maior, sinister, minor, Combinationes quattuor, 1, 2, 3, 4, Dexter, tardior, celerior]

[-<f.4v>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 4r; text: A, [sqb], C, D, E, F, G, [signum] a, c, d, e, f, g, A G, A F, A, D, a [signum] g, a [signum] f, a [signum] e, a [signum] d, a a g, a a f, a a e, a a d, Hypodorio, Hypoprhygio, Hypolydius, Dorius, Phrygius, Lydius, Mixolydius]

Modi qui in utroque extremo habent Tonum non Semitonium uiriliores sunt id est Phrygius, Hypophrygius, Hypodorius

In sequenti pagina nota A proslambanomeni ponenda est parallela ipsi a. ut omnes chordae antiphonae eandem habeant litteram et circulare possint ab uno ad summum et contra nam in uersione Latina Ptolemaei male ponitur ad [sqb]

Clauicordio accomodari non potest teleosymphonia si in eadem (tastatura) duos uel plures modos uelimus psallere [[mutatis scilicet aliquibus [[phi]] phthongis]] nisi omnes plane phthongos mutemus propterea quod ubi occurrit tonus maior exempli gratia si mutemus modum puta a Dorio ad Hypodorium occurret tonus minor

Organis sufficere posse uidentur tres uel quattuor modi puta Hypodorius et Dorius:

Lydius et Phrygius

Claulichordium quod 4 habet tastaturas rectius disponetur secundum uulgarem temperaturam sic enim singulis tastaturis duos modos psallere poterimus duobus phthongis intra diapason [diatonicam add. supra lin.] mutatis Quod enim Pyramidis in morem constructum suas habebit tastaturas poterit tribus modis praecipuis Dorio Phrygio Lydio esse contentum si temperaturam perfectam accomodare ei uelimus

[-<f.5r>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 5r,1; text: Coaptatio sex Modorum ad Dorium secundum Ptolomaeum, Systema Dorij stabile, A, [sqb], C, D, E, F, G, [signum] a, c, d, e, f, g, a a, [sqb]. A, Hypodorius, Hypophrygius, Hypolydius, Phrygius, Lydius, Mixolydius]

[[Doni, Aduersaria Musica E, 5r,2; text: A, [sqb], C, D, E, F, G, a, [sqb], c, d, e, f, g, a a] in marg.]

Phthongus supernumerarius seu adiectiuus recte omnibus modis supponitur non supponitur sic enim media cuiusque enneachordi singulorum modorum [[coincidet]] [[ead]] eamdem habet litterae atque extremae duae chordae modorum [[antistro]] antistrophorum ut a G ad a Hypodorius. cuius media D. quae prima et ultima est propriae speciei Phrygij qui est antistrophos Hypodorio. Sic etiam singuli modi medium systematis pentedecachordi exacte obtinent

[Doni, Aduersaria Musica E, 5r,3; text: A, [sqb], C, D, E, F, G, a, c, d, e, f, g, e e, [signum], Phthongus supernumerarius, Systema stabile, Mixolydius, Lydius, Phrygius, Hypolydius, Hypophrygius, Hypodorius, Dorium]

[-<f.5v>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 5v,1; text: Polyplectrum orthium paracatastegon, a, b, a. [[b.]] ressores quae [[quibus]] pede demissa aut sublata per machinulam interiore integumentum magis minusque attolli faciunt [[ut sonus]] prout sonum magis aut minus ualidum uolumus]

Vt recte custodiatur natura et proprietates modorum uidetur hoc seruandum ut nulla interualla Hyperbata faciamus nisi intra propriam diapason [[d]] cuiusque caeteros autem phthongos qui supra et infra assumuntur non adhibeamus [[in]] nisi in agogis id est progressionibus continuis praesertim si superiores inferioresque integrum diapente uel diatessaron neutri addant

Deinde ne interualla consona faciamus [[nisi]] inter praecipuas chordas praesertim interuallum ditoni non faciamus nisi inter eas uoces [[in]] quae in genere Enarmonio proprie habent ditonum incompositum ut

[Doni, Aduersaria Musica E, 5v,2; text: Dorius, Diapente, Diatessaron, Ditoni, Semiditoni, hexachordum minus, Tritonus]

Suspicio enim Semiditonus et hexachorda [[it<.>]] potuisse etiam [[cape]] habere alterum extremum extra diapason sed in chordis tamen quae habent [Sv] id est semipraecipuae

Fortasse 1. Est aphegumenone 2 apeschaton 3. Apomeson

[Doni, Aduersaria Musica E, 5v,3; text: Phthongi principes praecipui [Lv], Medij [Sv], Comites [Mv]]

[-<f.6r>-] [[Doni, Aduersaria Musica E, 6r; text: Phrygius, Lydius, Dorius, Mixolydius, Hypolydius, Hypophrygius, Hypodorius, Diapente propria, [[Phrygij]], Dorij, Diatessaron, Tritonus, Ditioni, Semiditioni, Hexachordus, Tritonus, Diatessaron, Mixolydia, maius, minus]

[-<f.6v>-] Soni [[sunt]] trifariam diuiduntur in Principes [Lv] Medios seu . . . [Sv] Intermedij seu ([Mv]) interstitij

[<f.7r>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 7r,1; text: Cadentiae propriae Modorum [[sed]] non Finales, Mixolydius, Lydius, Phrygius, Dorius, Hypophrygius, Hypolydius, Hypodorius, Diatessaron, Diapente, Hexachordum minus, maius, Semiditonus, Ditonus, Hypodorius [Hypophrygius ante corr.], [[Semiditonus]], [[Hexachordum maius]], [[Ditonus]], [[Hexachordum minus]], Tritonus, Semidiapente, Diatessaron, octauus modus seu pro Mixolydio, uero, Hypermixolydio]

Synchordiae trium uocum in quibus [[sem]] exempli gratia semidiapente est supra tritonum uel tritonus supra semidiapente uidentur aliqua ratione [[saluari]] corrigi posse interuallo aliquo consono addito inferius uel superius puta ditono superioris (cum tritonus infra est semidiapente supra) uel semiditono inferius (cum tritonus supra est semidiapente infra) nam siue

[Doni, Aduersaria Musica E, 7r,2; text: F, G, A, [sqb], C, D, e, f, g, a, Semidiapente, Tritonus, Semiditonus, tritonus]

[[Quae]] Interuallum duobus constans semicirculis est correctium [signum] Videtur etiam posse corrigi addito alio phthongo quo inter duo extrema illius diapason diuisionem faciat Diapente et Diatessaron
[-<f.7v>-] Valde probabile est Dorij ordinariam cadentiam fuisse in [[g]] [a corr. supra lin.] la mi re [[Phrygij]] etiamsi diatessaron distet a phthongo hegumeno. [[Phrygij]] itaque alios modos in eadem chorda desijsse quae omnium media est Sed credibilis est [[in]] cadentias [ordinarias add. supra lin.] modorum fieri consueuisse in alterutra extremarum
Rectius itaque puto extremis tantum dare hanc notam [Lv] utpote principibus phthongis Mese uero diest chordae A la mi re alijsque praecipuis [Sv] complementitijs [Mv] Hic interuallum [[false]] nonnulli uocant Diatessaron minorem:

[Doni, Aduersaria Musica E, 7v,1]

[[cum sit ditonus sed accidentalis. Posse fortasse uocari tetrachordum ditoniaeum, uel Ditonus tetrachordus]]
Vocabitur Pseudodiatessaron rectius
A phthongis supernumerarijs modulationes modorum incipere poterant in agogis saltem: sed desinere in eo neutiquam: quare cum Phthongus supernumerarius Hypolydij sit Mi qui modus remissioem morem obtinere debet recte hoc saluatur nam sine eo semitono adiecto modulatio contraria trium tonorum Fa Sol re mi minime remissior est sed intentior Morales in Magnificat Duos phthongos Diatessaron consonare facit duobus integris plausibus
Loco modorum in organis successisse uidetur uarietas registorum
<3> species Diatessaron [ta], [ta], [te], [te], [to], [to]

4 species Diapente [ta], [ta], [te], [te], [to], [to], [te], [ta]

[Doni, Aduersaria Musica E, 7v,2; text: Species Diapason, 1, [to], [te] [ta ante corr.], [ta], [te], 2, Hypodorius, Dorius, Mixolydius, Lydius, Hypolydius, Phrygius, Hypophrygius]

ubi nota Hypodorium qui participat naturam Dorij et Phrygij singulas ab utroque modo sumere [[Hypodorius et [[<.]] Mixolydio [to], [te]] [-<f.8r>-] Mese habet [te] non [ta] ut postremae omnium tetrachordurum quoniam [ta] tribuenda erat paramese quae prima est tetrachordi

[Doni, Aduersaria Musica E, 8r,1; text: A, [sqb], C, D, E, F, a, c, d, e, f, g, [ta], [te], [te], [to], la, mi, fa, re, sol, 10/9, 16/15, 9/8, C [signum], [sqb] [signum], b]

Questa è più commoda per distinguere i tetrachordi, et [[le quarte]] differenziare le quarte e quinte e per teretissare et intonare perche ha quattro uoci

[Doni, Aduersaria Musica E, 8r,2; text: Hypodorio, Hypophrygio, Hypolydio, Dorio, Phrygio, Lydio, Mixolydio, La, re, Re, mi, Fa, Mi, Prima species Diatessaron, Diapente, secunda, tertia, [[fa re]], [[Re, la]]

Quest' altra è più commoda per differenziare i tuoni maggiori e minori et hauendo tre uoci sole se si può nel cromatico il re et nell' Enarmonico il mi

[Doni, Aduersaria Musica E, 8r,3; text: Hypodorio, Hypophrygio, Hypolydio, Dorio, Phrygio, Lydio, Mixolydio, la, sol, fa]

[-<f.8v>-] Nelle gamme passate sono da osseruare molte cose Prima che il mi o [e ante corr.] la è solo stabile come e anco nella gamma ordinaria

[Doni, Aduersaria Musica E, 8v; text: A, [sqb], C, D, E, F, G, a, c, d, e, f, g, a a, la, [to], [ti], th[e], thi, th[o], 9/8, 16/15, 10/9, tha, [signa], so, de, fe, uel de, ta, [[thi]], [[ti]], chromaticum, enarmonium, Dorius, Phrygius, Lydius, Mixolydius, Hypodorius, Hypophrygius, Hypolydius, tha]

[-<f.9r>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 9r; text: Systema stabile Dorij, Phrygij, Lydij, Mixolydij, A, [sqb], C, D, E, F, G, a, c, d, e, f, g, a a, re, mi, fa, sol, la]

Nota Proslambanomeni A. uidetur ponenda parallela [to] a a et non [to] [sqb]. apud Ptolomaeum In nostra distinctione chordarum principum, mediarum et seruilium [uniuscuiusque modi add. supra lin.] illud notandum in Dorio exempli gratia tam posse Diapente inferius quam superius et sic Diatessaron [[in Phrygio]] seu potius [[non esse]] chrdam medianam non seruilem esse quae terminat Diatessaron inferiorem: ideoque [[ibi tan]] fieri posse cadentiam mediam. In Phrygio uero qui excitatior est eo loci repperi notam seruilem ac proinde cadentiam quartae inferius fieri non posse Probatum nostra diuisio ex hoc cadentiae mediae imitari debent cadentias extremas quae sunt praecipuae cum igitur cadentia [[Hy]] ascendet Hypodorij quae terminatur in [[exte]] extrema chorda Diapason uersus acutum sit haec Re mi fa sol la necesse est cadentiam mediam idem dicerem ac proinde terminari in quinta chorda ab infima id est in E la mi non in D. la sol praesertim [[cum ne]] [cum corr. in marg.] magis sit congruum melos Hypodorium terminari in chorda Dorij non in Phrygij Non est mirandum Hypodorio assignare nos

[[praecipuum]] medium phthongum Diapente terminantem Lydio uero Diatessaron contra ordinem receptum [[nam antiquam ut testa]] quod Lydium tristiolem facit Hypodorium uegetiolem nam Hypodorium conuenisse rebus magnificis [-<f.9v>-] meminisse debemus et Lydium quandoquidem usurpatur pro rebus funebribus: deinde si Lydius Enarmonius incipiat ab una diesi [quintam inferius habere non poterit in marg.] Nelle moderne musiche si contentano i compositori far ripetere le clausule delle loro arie moltissime uolte per sfogare le loro modulationi ma doppo hauerle fatte ripetere con melodie ordinarie le fanno ridire con quel plasma cosi affettato I cantori per lo più le ultime syllabe massime doue non è l' accento acuto le proferiscono tanto piano che a pena s' intendono da [[d]] uicini alla scena: il che è difetto notabile Mutatio Modi in musica locum habere maxime uidetur ubi aliquis [[na]] recitat oraculum aliquod editum [[a Deo]] nam unus modus aptari debet orationi narratiuae puta Hypophrygius alter ipsi oraculo oraculo puto Phrygius I musici moderni pretendono con la loro musica recitatiua imitare il parlare familiare e però quasi sempre fanno cantare molto in fretta e poi in certe sillabe fanno fermare la tanto uoce che è cosa stuccheuole

[Doni, Aduersaria Musica E, 9v; text: Species Rhythmorum. binariae minoris [maioris ante corr.] seu Spondaicae, 2. 1. Ternariae, Iambicae, Iambica propria, Trochaica, Paeonica, orthiae, et sic tertia, quarta Cretica, prima, secunda, Molossicae, Choriambica, Antispastica, Huiusmodi uero, uocari potest, minor in antispasticam et chromaticam pariter diuisa duplo celerior Iambica]

[-<f.10r>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 10r,1; text: Notae Rhythmicae, Dimeter, Holometer, Hemimeter, tetartomorias, holometer, hemimeter, Monochronos seu tetartomorios, Dimidium temporis [Hemitempo ante corr.], ogdomorios, decaetomorios]

[signum] tantumdem temporis possidere debet ac [Sv]

[Doni, Aduersaria Musica E, 10r,2; text: Eadem notae tertia parte diminutae]

Itaque in Rhythmo aequali seu mensura binaria [S] ualebit duas [signum] [[tres]] quattuor [signum] et cetera.
In Rhythmo duplo seu mensura ternaria [S] ualebit

[Doni, Aduersaria Musica E, 10r,3]

sex uero [signum] et cetera. Huius mensurae $\frac{2}{3}$ partes exprimentur sic

[Doni, Aduersaria Musica E, 10r,4]

Eadem notae dimidio auctae

[Doni, Aduersaria Musica E, 10r,5]

Itaque in mensura [[ternaria]] [quinaria corr. supra lin.]

[signum] ualebit has duas [signum] [Sv] has duas

In binaria uero

[Doni, Aduersaria Musica E, 10r,6]

mensuram id est [Sv] complebunt

[Doni, Aduersaria Musica E, 10r,7; text: Signa trium mensurarum seu Rhythmorum.
[[Aequalis seu binariae]], Aequalis seu binariae [seu Spondaicae add. supra lin.],
[Dispondaicae seu potius add. supra lin.] Maioris Spondaicae [Maioris Dispondaicae ante
corr.], minoris, Ternariae, duplae, Molossae, 8. 4. 2. Iambicae, Quinariae, Paeonicae, 6. 4.
[[Satius est]], Spondaica, 16, uel]

[-<f.10v>-] In Tractatione Rhythmica distinguenda est frequentia a a [[celeritate]]

Duratione Item agendum de Mensuratione seu Dimensione

Duratio est productio et continuatio temporis. Celeritas cum sub aequali tempore motus
uelocior est id est mobile maius spatium per transit. Frequentia cum sub aequali tempore
mobile saepius it et redit

In Rhythmica quattuor considerantur Duratio. Celeritas. Frequentia Dimensio

In praxi uero Rhythmopoeiae musicae [[Durationis]] [Dimensionis corr. supra lin.] norma
erit pulsus hominis sani celeritas signa [signa] frequentia notarum paucitas uel crebritas
sub uno tempore. [[Dimensionis]] [Durationis corr. supra lin.] uero norma erit tempus
musicum seu Rhythmicum respectiue indiuisibile

Rhythmus musicus plures habet species nam alius est Numerus Oratorius seu Rhetoricus .
1. alius poeticus seu metricus [2. add. supra lin.] Alius Saltatorius sue Hypocriticus [3.
add. supra lin.] Alius Melodicus qui a cantu uocali fit. [4 add. supra lin.] Alius organicus
qui sono organorum musicorum fit [5 add. supra lin.] Alius Crusticus qui a tympanis
crotalis et cetera fit 6.

Cum in uiola arculus per totam longitudinem [[confricatur]] chordis atteritur sed
celerrime dubitari potest an uocari deberet cruris [[cel]] uelox an frequens. Si igitur
admittamus sonum illum fieri [[sine]] sine uibrationibus susultus chordae erit uocandus
potius uelox quam frequens. Sin contra contrarium

His specibus cruris nouiora danda sunt: Harpegiamento quando si trouano molte corde
qua e la in tempo ueloce una doppo l' altra. Periploce lireggiata quando con una arcata si
toccano più uoci ma però una doppo l' altra. Diasycmus

([sygkhordia] (concordamento) quando con l' arco si toccano due o più corde insieme
[sygkhordasma] Ritoccata Repicco Quando nel cembalo si ribattono spesso i medesimi
tasti per supplire ad un solo suono.

[-<f.11r>-] Rhythmopoeia simjlis est chirurgiae. Harmonica praxis Pharmacia<e> Musica
Medicinae

Aristoxenica musica similis est Medicinae qua utitur Celsus

Ptolemaica dogmaticae qua utitur Galenus

Pythagorica Physicae propriae

[[Empi]] Practica Empiricae

Ratio proprie est inter arsin et thesin. Proportio inter duos Rhythmos

Non sufficit in Rhythmo esse correspondentiam partium: sed oportere hanc esse
notabilem et practicabilem: quare in Rhythmo epitrito [epitrato ante corr.] omnis [[per]
fere Rhythmica uis deperit multoque magis in epitetarto.

Verum Rhythmus Paeonicus vaeteris uidetur nobilior: nam aequalis nimium similis est ac
tacitus. Iambicus uero nimium leuis et concitatus Paeonicus uero nec adeo conditatus est
ut grauitatem amittat nec adeo sedatus ut uigorem

Symploce uocari potest (un harpeggiamento) in quo multae chordae distantes celeriter una post alia tanguntur sed etiam (ut differat a periploce) nonnullae pariter distantes simul tanguntur

[-<f.12v>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 12v,1; text: Rhythmopoeia maior, minor, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, ex, Monometer, 2. [1 ante corr.], 3 [2 ante corr.], 4 [3 ante corr.], 5 [6 ante corr.]]

Rhythmopoeia maior conuenit quoad figuras cantui Ecclesiastici Minor caeterae musicae Vnaque simul adhiberi poterit in Symphonijs uiolarum et physaulorum

Momentum seu tempus Rhythmicum in maiori Rhythmopoeia erit [Smv] in minor [Cv]

Congruum enim est in maiori Rhythmopoeia momentum seu tempus indiuisibile esse [[ogod]] ogdomorium seu octauam partem Monometriae in minori uero quartam cum mensura maior particulas pariter maiores habere debeat

Isopleurus [signum] exprimet ordinariam celeritatem uidelicet cum [Sv] aequiualeat [[mensura]] unico pulsui hominis sani. et exempli gratia XII momentis. Haec cum nihil ponetur intelligenda erit infra lin.]

Arablygonius [signum] dimidio minorem celeritatem ut exempli gratia [Sv] ualebit XVIII. Momentis

Pyramis [signum] exprimit [expremit ante corr.] dimidio maiorem celeritatem ut exempli gratia [Sv] ualebit IX momenta. Itaque [signum] erit dimidium [tou] [signum] cum autem duplo minori celeritate Rhythum facere uoles: tunc pro [Sv] usurpare licebit [signum]

[[Doni, Aduersaria Musica E, 12v,2; text: Despondaica maior, 8, ut Despondebant, Spondaica, 4. Matres, minor, [[D]], 2.]]

Numerus indicat momenta seu notas monochronas. quae in Rhythmopoeia maiori sunt [Smv]. in minori [Cv] Itaque mensurae binariae tres erunt species quarum prima erit ut 8. secunda ut 4. tertia ut 2. Nam quatuor momenta Spondaicae maioris aequiualent 8 Dispondaicae minoris: cum enim haec sit celerior scilicet frequentior in plures particulas diuiditur

[-<f.13r>-] In Recitatione Scenica Cantores eamdem seruate dabant sublationem uocis nisi ubi aliqua iam suadet attolli [[uel]] magis uel submitti

Hodie uero saepe ita demittunt uocem ut uix a uicinioribus audiantur

[Doni, Aduersaria Musica E, 13r; text: Molossica, Rhythmopoeia maior, Polymetrae, tetrameter, dimeter, [[hol]] Monometer, Hemimeter, Tetartemorios, monochronos, decaetomorios. Quadrans temporis, ogdoomorios. Hemicronos. semussis temporis, Tetartemorios. Monochronos [holochronos supra lin.], tempus integrum, Polymetra, Holochronae, Merochronae]

[-<f.13v>-] Vt Rhythmopoei exacte statuuntur adhibendae sunt duae differentiae maior et minor: et in maiori momentum seu elementum sit [Mv] [Cv]

Item duo genera numerorum quadratus siue 4. et altera parte longior siue 6. ut hic posterior in semines et trientes prior in semisses and quadrantibus diuidatur

[Doni, Aduersaria Musica E, 13v; text:Ordo notarum pro Rhythmopoeia maiori, XII, Holometer oblongus, holometer quadratus, VIII, VI, minori, [[Rhombus, cyclius, Dispondaeus, Spondaeus, IX, Molossus, Iambus], ualet duas, quattuor, octo, tres, sex, uel duodecim, quinque, decem, uiginti, et, duodecim, uigintiquatuor, quadraginta, [signa]]

[-<f.14r>-] [[[Doni, Aduersaria Musica E, 14r,1; text: Rhythmopoeia maior, Aequalis seu binaria, Dupla, ternaria, Molassica, Hemiolia, Quinaria, Paeonica maior, VIII, [signa], exemplum Despondebant, VI spondebant, X Continent, minor, septenaria, [[Despondebant]], Matres, 4, 3, ferox, 5, [[signa]], Notae dimetrae, pro, Hemimetrae, Tetramoriae, ogdoomiae, Decaectomiae, Monochronae in maiori, minori, ualet [duas add. supra lin.], octo, tres, sex, duodecim, sedecim, quatuor, octo]

Punctum in medio minuit quinta parte ut exempli gratia

[Doni, Aduersaria Musica E, 14r,2; text: [signa] ualet quinque]

[[color niger uerb]] dextra notae denigrata amittit tertiam partem ut exempli gratia

[Doni, Aduersaria Musica E, 14r,3; text: [signa] quae ualebat 6. (dum, ualet [[6]] 12), ualebit [[duo]] [4 corr. supra lin.] et tres, conficiet unam, similiter, quae erat dimidium [[tou] in marg.] erit ad, ut 3, pariter, dimidium, id est, 2, unum]

Semicirculus dexter [signum] auget dimidium notae ut [signum] ualet tres [signum].

[signum] ualet tres [signum] nam usurpatur a me loco puncti

Vbi species Rhythmi seu schema mutabitur usurpari poterunt signa plausuum [plausum ante corr.] seu Rhythmorum specialia ut [signum] pro iambica.

[-<f.14v>-] Rhythmopoeiae [seu Rhythmographiae add. supra lin.] [[quattuor]] [sex corr. supra lin.] modi [seu gradus add. supra lin.] assignari possunt 1. Disema 2. Polysema [simplex add. supra lin.] 3. Polysema [[cum]] hemiolia in qua reperiuntur notae [signum] [signum] dimidio auctae 4. dyadica [[in qua]] uel artiomeres in qua inter duas notas duplas duae simplae, quatuor uel plures pares reperiuntur 5. monadica seu perissomeres in qua inter duas notas duplas unica simpla uel tres [[et cetera alienae]] [[atque]] uel corr. supra lin.] aliquot aliae [[reperi]] impari numero reperiuntur

Rhythmus binarius capacior est plurimum phthongorum quam ternarius. Ternarius plurimum quam binarius

Itaque binarius [[3]] [ad corr. supra lin.] triginta duos usque pertingat Ternarius ad 24.

Quinarius ad 20 tantum

Sed cum binarius rectius exprimatur per quarternarium. Ternarius uero per senarium si hae tres [[proport]] rationes Rhythmorum deponantur ordine. 4. 5. 6. potius contrarium euenire uidebitur ut quaternario sedecim phthongi conuenient. Quinario uiginti. Senario uigintiquatuor

Rursus Rhythmopoeiae [[d]] melodicae duae formae assignari possunt continua [[si item sunt]] et discreta. Discreta uocatur quae frequentia [frequentes ante corr.] habet sed exigua [exiguos ante corr.] silentia. continua quae non habet

Sed uidetur dicendum si respiciamus ad cantorem totidem phthongos cani posse in uno genere Rhythmi quam in alio [[sed]] si ad Plausum dicentem plures phthongos cum dimetro posse per binariam pauciores per ternariam et adhuc pauciores per quinariam Modus accelerandi Rhythum hic esse poterit. Ponamus ordinariam celeritatem Rhythmi [signum] quae respondeat pulsui hominis sani talem esse ut usque ad sex sedate numerare liceat inter plausum et plausum dicendo. Unum, duo, tria, quatuor, quinque sex. si dimidio augere uolumus celeritatem per signum [signum] nuberabimus eodem modo usque ad quatuor. si dimidio [[magis]] minuere per signum [signum] numerabimus usque ad nouem

[-<f.15r>-] In Diapason sunt quinque Diatessaron: quatuor Diapente Tria Hexachorda sex Tertiae

Vbi nota quinque et quatuor ut quatuor et quinque nouem conficere quae est prima diuisio Diapason

Pariter tria et sex ut sex et tria nouem conficere quae est secunda diuisio diapason

Nobiliorem esse diuisionem in Diatessaron et Diapente quam in Hexachordum et tertiam ex eo etiam colligitur quod maior numerus conficitur. ex 4 in 5 uel ex V in 4 multiplicatis quam ex sex in tria uel tribus in sex

[Doni, Aduersaria Musica E, 15r,1; text: 3, 5, 6, 20, 36, 4, 16, 9, 25]

Cum uersus Heroicus diuidatur in semiseptenaria et semiquinaria et semiseptenaria in 4. et 3 diuisa aequatur per 46 demonstrationem cum semiquinaria (unde Salinas libro 7. capitulo octavo) crediderim in praxi musicae tantumdem temporis semiquinariae [[<.>]] uersus quam semiseptenariae adnumeratis silentijs

[[Et]] Idem Theorema ostendit proportionem binariam et ternariam iunctas aequualere quinariam

Rhythmographiae species

[Doni, Aduersaria Musica E, 15r,2; text: monodica, dyadica, simplex, seu holomeres, Dyadica, hemiola, epitrita]

[-<f.15v>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 15v; text: Cadentia Hypodorij, Hypophrygij, Hypolydij, Dorij, Phrygij, Lydij, Mixolydij, Hypermixolydij, G, A, [sqb], C, D, E, F, G, a, 5, 4, sexta, tertia, maior, minor]

Praeter Diapente et Diatessaron proprias cuiusque modi existimo admitti posse alias quae cum Media chorda fiunt et uidelicet quae diapason diuidit in proprias Diapente et diatessaron

[-<f.16r>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 16r; text: Barypicn, Hypodorius, Diapente propria Dorij, Diatessaron propriae, T, D, Ditoni, Semiditoni, Hexachordum minus, maius, Hypophrygius, Diapente, Diatessaron, Phrygij, Hypolydius, uel, [[propriae]], [Lydij corr. supra lin.], Semidiapente, proprius]

Solus Hypolydius et Mixolydius uidentur habere proprios ditonos et semiditonos

[-<f.16v>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 16v; text: Dorius, Diapente, Diatessaron, T, S, Ditoni, Semiditoni, Hexachordum maius, minus, Tritonus, Phrygius, propria, Hypolydij, Dorij, Vel Mixolydio sic, Semiditonus proprius, Ditonus, Lydius, Semidiapente, Mixolydius]

[-<f.17r>-] Solerti indagatione comperi in modulationibus hodernorum [[melo]] melopeiorum quae quidem sunt XII [[tonos]] [modos corr. supra lin.] uel tonos regulatae sunt (quatenus hodie regulas admittunt) pleraque interualla fieri in chordis praecipuis hoc est [[conso]] quintas et quartas per saltum fieri quae propriae sunt illius modi aut certe illius antistrophi: immo hanc obseruationem maxime procedere initio modulationum quasi genio ipsius Modi cogente: in successu uero licentiolem fieri modulationem quasi fastidio ipso et satietate fessus melopaeus paulatim de genio modi exeat

Tres modi precipui expers sunt semidiapente quae [[n]] nimium est mollis ac proinde conuenit Hypolydio et Mixolydio in quibus est inter chordas praecipuas Est etiam in Hypodorio et Hypophrygio sed inter chordas non praecipuas Mixolydius ascendendo [usque ad m add. supra lin.] crudusculus est, [[descendendo mollis contra Hypolydius]] a medio ad summum ab imo ad medium mollis: descendendo uero contra

Hypolydius ascen<den>do ab imo ad medium crudus a medio ad summum mollis contra descendendo

Hypodorius ubique et utroque modus temperatus. item Dorius sed hoc paulo dulcior: et ceteris naturalius

Hypophrygio ubique et utroque modo uehemens. Item Phrygius sed paulo etiam laetior: esse enim seuerior

Lydius alacris ubique et utroque modo

Nota modos Phrygiacos et cum Dorijs et cum Lydijs admisceri: Lydios uero cum Dorijs minime: itaque ut cum re. re cum mi [[sed ut]] miscebuntur. sed ut cum mi nequiquam [-<f.17v>-] In [[chromate uel Lydio]] Phrygio chromatico [[Hypophrygio]] Dactylus conuenit id est Tonus; et duo semitonia

Phrygio Trochaeus Diatono id est tonus et semitonium

Dorio Diatono Iambus

Dorio chromatico Anapaestus

[Doni, Aduersaria Musica E, 17v; text: Hic uidetur esse Rhythmus chromaticus, Trisemus, Diatonicus, Ionicus, Disemus, Enarmonicus, Anapaestus, Tetrasemus]

In Rhythmo plura conueniunt Tempus, Motus, Sonus, Dimensio, ordo. Consonantiae imperfectae requiruntur ad absolutas symphonias et sunt calx quae lapides colligat In Modulationibus [[Lydijs]] Hypophrygijs uidetur opportuna cadentia esse in symphonijs [[trjadicis]] [tetradicis corr. supra lin.] ubi Hypatodus desinit in G Mesodus in C id est diatessaron supra Hypatodum Mesodos acutior in E c e ditonum superius Netodus in g id est semiditonum superius

Rursus si Mesodus grauior diuidat Diapason in diapente et diatessaron Netodo debebitur Ditonus uel Semiditonus supra Diapason prout species Diapason fuerat igitur si extrema Diapason fuerint E e Netodus desinet in g. quare cum [[uerus]] aptissimus locus Ditoni sit supra Diatessaron: hinc etiam apparet perfectio. Dorij uniuersa naturaliter haec dispositio occurrit

In Phrygio uero semiditonus supra diatessaron erit id est d f

In Lydio ditonus c. e. in Hypolydio ditonus f a.

Quare cum tres plagij Hypodorius, Hypophrygius Mixolydius diatessaron habeant inferius Diapente superius sequitur [[netodum]] [Mesodum acutiorem corr. supra lin.] potius debere diuidere Diapente et Netodum facere Diapason quam Netodum cum Hypatodo facere decimam

[-<f.18r>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 18r; text: Dorio, Frigio, Lidio, Missolidio, Hypodorio, Hypofrigio, Hypolidio, [Gamma], A, [sqb], C, D, E, F, G, a, c, d, e, f, g, a, a, [sqb] [sqb], c c, d d, e e, Sistema, Enneadecachordum, [S], [Sv], [Lv]]

[-<f.18v>-] Perfectio Diapente et Diatessaron hinc etiam elucet quod duae diapente faciunt Nonam duae Diatessaron septimam quae maxime dissonant [[Du]]

Si duo ditoni faciunt tetratonum: duo Semiditoni Semidiapente Semidiapente est tamquam copula duarum feminarum. Tetratonus tamquam duorum marium. Tritonus tamquam Androgynus ambiguus

Systema enneadecachordum uidetur esse perfectissimum et perfectissima consonantia esse in qua [[Mesodus grauior]] [Hypatodus auctior corr. supra lin.] Diapason faciat cum Hypatodo [grauiori add. supra lin.] infra: Mesodus [[acutior]] [grauior corr. supra lin.] Diapason Diapente cum eadem [[Netodus]] [Mesodus corr. in marg.] [[grauior]] [auctior corr. supra lin.] Disdiapason cum eadem. Netodus grauior Disdiapason ditonum cum eadem et denique Netodus acutior disdiapason diapente Systema igitur perfectissimum erit Disdiapason Diapente. perfectum Disdiapason. Imperfectum Diapason Diapente uel Diapason Diatessaron XIX. XV. XII. XI. Et haec sunt Systemata maiora. Minora X. IX. VIII. VII. VI. V.

Gradus uocum Vnisona [1. 1. supra lin.] Aequisona. [2. 1. supra lin.] Penaequisona [3. 2. 5 4 supra lin.] Consona. [4. 3. 6 5 5 4 et cetera supra lin.] Dissona [9. 8. supra lin.] Ecmeles [90. 105 supra lin.].

Mutationes modorum aliae possunt uocari melodicae quae cantui uocali magis conueniunt ut cum integris pericopis fit mutatio: aliae organicae quae cantibus organicis magis congruunt: id est quae singulos aut saltem paucos phthongos ex alio modo assumunt

Agoge [tes] Semidiapente id est in qua gradatim scanditur a [sqb] ad F est molliuscula Tritoni uero [[<>]] id est in qua a F proceditur ad [sqb] dura

[[Si]] In saltibus uero parum differunt sed Tritonus adhuc uidetur durior

Bryennius inutiles censuit omnes modos praeter illos octo Ptolomaeo tributos

[<f.19r>-] Symphoniae sunt plurium generum primae Antiphonicae [Eschatophonae Mediatae Immediatae supra lin.] in qua sunt extremae uoces id est Hypatodus et Netodus cum intermedijs uel sine

Secunda cum mediae tantum et graues [[Contraltus cum basso]]

vel Tenor cum Soprano [Antiphonicae grauior<es> supra lin.]

Tertia cum mediae et acutae (contraltus cum Soprano) Antiphonicae acutiores

Quarta cum plures quam tres partes reperiuntur ut quatuor quinque sex sed omnes diuersae Anisotonae polyphoniae

Quinta cum aliquae partes duplicantur ut quatuor Hypatodi, et uulgo a Voci pari Isotonae

VI cum Netodus cum Mesodo acutiori

uel Hypatodus cum grauiori componatur Pseudisotonae [Parisotonae supra lin.]

Perfecta Symphonia uidetur esse in qua Hypatodus acutior [[concinat]] Diapason plenumque efficiat cum Hypatodo grauiori mesodus grauior Diapente Diapason Mesodus acutior. [[Dia]] Disdiapason Netodus grauior Disdiapason ditonus. Netodus auctior Disdiapason diapente sic

[[[Doni, Aduersaria Musica E, 19r,1; text: 6, 5, 4, 3, [Gamma]]]]

Si triodum constet ex Superius Contralto et Tenore (uel Contralto Tenore Basso)

Nihilominus erit Eschatophonum mediatum uel potius antiphonae mediatae

Hypatodus grauior Prima speciem diuidi poterit in Exchatophonam diaticam Tetricam et cetera

[Doni, Aduersaria Musica E, 19r,2]

[<f.19v>-] Vt fiat praedicta perfecta symphonia stauendum uidetur systema Trisdiapason quod incipiat a C. id est sex uocibus sub Proslambanomeno Ita ut extremae binae uoces utrinque id est bini Hypatodi et bini Netodi systema habeant singulae sex phthongorum. Mediae duae uero singulae octo phthongorum. Hypatodi enim acutioris grauissimus phthongus incipiat in loco acutissimi Hypatodi grauioris et sic distet Hexachordo. Grauissimus Mesodi grauioris incipiat [[ab]] a penultimo Hypatodi acutioris et sic distet Diapente. Netodus acutior ab eat distet diatessaron. Netodus grauior ab hoc distet ditono. Netodus acutior ab hoc semiditoni: si enim seruabitur ordo naturalis Maxima uero Harmonia [[fiat]] habeat extremum grauis in E la mi sub A la mi re in tertio [secundo ante corr.] phthongo Hypatodi grauioris extremum uero acutum Disdiapason diapente superius sic

[Doni, Aduersaria Musica E, 19v; text: Hypatodus, Mesodus, Netodus, grauior, acutior, Mese]

Potest haec Symphonia sic distribui ut omnes partes octo phthongos habeant praeter Hypotodum grauiorem qui habeat 7. et Netodum acutiorem qui habet sex uel contra: et ita ut secunda pars altior [<f.20r>-] sit prima diatessaron (sic enim melius redit ut duae partes cognomines minus distent) tertia sit altior secunda diapente et cetera In Symphonijs antiquissimorum cum non utebantur nisi diapason diapente et diatessaron uidentur non plures duabus partibus concentus fecisse

In Symphonijs modernis multarum partium fieri non potest ut modus in omnibus partibus perfectae seruetur id est interualla et solum fiant quae sunt propria cuiusque modi Si come in un banchetto lautissimo e pieno di squisite et conditissime uiuande nel quale i conuitati sappiano che s' hanno da mettere gran numero di (fercula) et in ciascuno molti uariati piatti ma che tutto il banchetto non ha da durare se non mezz' hora i famelici et ghiotti conuitati tragugiano piu tosto che gustano le uiuande, cosi interuiene nelle moderne artificiosissime synfonie

Saltationes Germaniae quas Galli Allemandas uocant pleraeque sunt in modo Phrigio et desinunt in chorda D. la sol re

Harmonia nihil aliud est quam symmetria [[cum in]] et sicut Symmetria in aedificio aliquo totam superficiem afficit id est in longum et in [[latum]] [altum corr. supra lin.] [[Ita Harmonia non et praecipue in longum ita Harmonia non tantum consonantias afficit (quae aequiparantur altitudini aedificior)] immo etiam in latum seu in profunditatem aedificij et corpus ita in Harmonia tria sunt longitudo id est periodus [sistens co]] totus cantus sic exempli gratia phthongis constans altitudo id est distantia ab grauissima ad acutissimam uocem cum suis spatijs intermedijs: et profunditas id est consonantiarum coaptatio. Precipuum uero est altitudo in aedificijs et in harmonia interualla Itaque melos monodicum harmoniam habebit sicut facies alicuius aedificij symmetriam habet

Modulatio octo phthongorum continua ut haec habet harmonia sicut exempli gratia aedificij alicuius a solo ad tectum frustum aliquod quamuis non esset latius uno pede

[Doni, Aduersaria Musica E, 20r,1; text: uel]

Haec uero habet etiam longitudinem

[Doni, Aduersaria Musica E, 20r,2]

[-<f.20v>-] Si come par che l' occhio non possa guardare in un tempo più di due o tre cose così pare che l' udito et la fantasia non possano comprendere più di tre uoci insieme consonanti

Mutatio a Dorio ad hypodorium recte si fieri uidetur

[Doni, Aduersaria Musica E, 20v,1; text: Dorius, Hypodorius, E a diatessaron Doria, D c, re, fa, sol, A Dorio ad Phrygium, F, D]

Commodius uero notari sic poterit

[Doni, Aduersaria Musica E, 20v,2; text: fa, re, eadem ratione]

[-<f.21r>-] Si come i Segretari durano maggior fatica a comporre le lettere di complimenti che di negotij così i musici [[in uest]] a comporre le narratiue o altri soggetti senza affetti

Semiantiqui non audebant procatalogas facere in [sqb] mi quoniam non habet diapente superius. Recentiores uero hunc defectum supplent addendo # ad F fa ut. Itaque non omnium modorum proprias cadentias faciebant.

Hyperteliae tibiae uidentur fuisse Hypatodicae. Teliae Mesodicae Pueriles Netodicae Virginales hypernetodicae

Fugae multum impediunt obseruationes Tonorum; multoque magis Imitationes: nihilominus [[<.>]] haec artificia ualde operiunt discrepantiam illam propter similitudinem quam habent

In ordinarijs modulationibus cantus figurati [Bv] et [Lv] sunt notae extraordinariae ordinariae uero sunt [S] [M] [SM] [[cum]] sine punctis et cum punctis. [A] [A] sunt potius partes temporum quam tempora ordinaria: maxime cum non sint notae syllabicae. Videtur enim Rhythmus constare tantum debere ex his duabus [Mv] [Mb] et additis punctis [Mvd][Mbd] loco uero [S] usurpari fortasse deberet [M] sed basis duplo tardior fieri

La musica a uoci pari è più malinconica e però s' usa assai la Settimana Santa
Pes metricus non minus habet duabus syllabis sicut pes hominis diuiditur in duas partes (quibus separatim terram ferire possumus) primori parte et calce

Melopoeia pars [mixis] pertinet potissimum ad mistionem generum et modorum [khresis] ad uarias dispositiones phthongorum

Recentiores in demonstrandis consonantijs [[pro]] utuntur uia compositiua putantes ex ditono et semiditono componi diapente ex diapente et diatessaron componi diapason (quod tamen Zarlinus confutat) in Rhythmis uero utuntur uia analytica (contrarium autem erat faciendum) hanc notam [Sv] exempli gratia statuentes unius Rhythmi et eius seminem [Mv] quadrantem uero [Mb] octauam partem [A] et ulterius procedentes: antiqui uero rectum [Mb] statuebant exempli gratia tempus unicum indiuisibile ex eoque pluries repetito Rhythmum componebant seu pedem aut basin

[-<f.21v>-] Claudius iunior

Andreas Gabrielius

Dorius est tonus medius. Hypodorius et Mixolydius extremi: Reliqui quatuor intermedij Possunt etiam uocari Phrygius et Hypolydius paenemedij et Paramesi

Lydius et Hypophrygius necessario habent in generibus pycnis unum tantum interuallum magnum incompositum propter locum Toni disiunctiui

Modi mutantur in suos antistrophos per coniunctionem quod sic ostendi potest

[Doni, Aduersaria Musica E, 21v; text: Hypodorius, Dorius, Mixolydius, Hypolydius, Lydius, Hypophrygius, Phrygius, Hypophrygij, Hypodorij, cum b]

[-<f.22r>-] eodem modo incipiendo ab Hypophrygio et ab alijs

[Doni, Aduersaria Musica E, 22r,1; text: Arma uirumque cano Troiae qui primus ab oris, Teucrum, Diapente, Diatessaron, Diuisio Arithmetica, Harmonica]

Cum Penthemimeris Spondaica est Hepthemimeris sequens dactylica id est illa spondaeis utitur haec dactylis uocari potest uersus

Cum contra Penthemimeris Dactylica est: Hepthemimeris spondaica

[Doni, Aduersaria Musica E, 22r,2]

Si uero primae partes uersus habent Hepthemimerim

[Doni, Aduersaria Musica E, 22r,3]

Cum Hepthemimeris spondaica est: Penthemimeris dactylica

[Doni, Aduersaria Musica E, 22r,4]

Cum Penthemimeris dactylica est: Hepthemimeris spondaica

Possunt etiam alio modo distribui hae partes [[<>]] uersus ut temporibus aequentur

[Doni, Aduersaria Musica E, 22r,5]

ubi pausa addita penthimeri eam aequant cum Hepthemimeri

Potest etiam alio modo fieri huiusmodi aequatio sine pausa: cum tantum idem temporis ponitur in duobus prioribus Rhythmis et dimidio: quantum in tribus posterioribus et [[d]] dimidio sic aequando quinque cum septem

[Doni, Aduersaria Musica E, 22r,6; text: 7, 5, 35]

quod fiet si quinque temporibus prioribus septena momenta tribuerimus: septem posterioribus quina sic

Quod si in caesura (flagitante sic sensu) moram facere uelimus eamque computare ita ut alterutri parti addatur sic facere poterimus

[Doni, Aduersaria Musica E, 22r,7; text: 6, 4, 30, 28]

Quod si [[a positione in]] [[Quod supra lin.]] et Rhythmum a positione incipiamus ut poscit dactylicum metrum tunc silentium illud [signum] cum proxima nota Rhythmum [[Trocha]] Iambicum faciet caeteris temporis membrum quam posterioris dactylicis manentibus

[-<f.22v>-] Quod si Rhythmum et uersum incipere uelimus ab arsi tunc silentium computare debemus in tertio Rhythmo qui Trochaicus erit aut potius irrationalis $\frac{6}{2}$ uel $\frac{3}{1}$

[Doni, Aduersaria Musica E, 22v,1; text: 6/2, 30, 28, 4, [signum]]

Verum ut silentium illud potius cum priore membro quam cum posteriori computetur poterimus in fine uersus pausa [signum] apponere quae quatuor momenta ualent ut habeamus uersum dimidium in 32. et 32 momenta ut supra uides
Melius tamen est Rhythmus incipere a thesi (quoad effectum uidelicet [[n]] id est computando primam partem in arsi per silentium sic enim mora illa caesurae cum proximo phthongo pedem implebit Iastium [[si]] et in fine quiescere licebit sic

[Doni, Aduersaria Musica E, 22v,2; text: 30, 6, 2, 4]

Quod si sensus in caesura perfecte terminetur poterimus utrumque membrum aequare si pausam unius Rhythmi facimus nam cum quinque semipedes singuli ualeant quaterna moment efficiunt momenta 20 quae cum octo momentis pausae [[ue]] efficiunt momenta 20 quae cum octo momentis pausa [[ue]] conficiunt 20: quot continebuntur septem semjpedibus

Quod si sensus non perfecte terminetur ut puta si sit idem [[ut]] sic:

dimidius Rhythmus ei conueniet aequatio uero erit difficilior praesertim si in fine non liceat tantundem temporis quiescere nam si ibi quiescamus utramque pausam (quae duae integrum Rhythmus conficient) cum priori membro computabimus. Tunc igitur incongruum non puto ut nihilominus [-<f.23r>-] spatia duorum membrorum aequantur duplicato tempore exempli gratia alicuius syllabae [longae add. supra lin.] positoque [Sv] pro [Mv].

Quodsi Sensum post integrum pedem uel sesquipedem terminetur ut Italiam fato profugus Lauinae uenit

Littora. multum ille et terris iactatus et alto et tunc non erit necesse utrumque membrum aequam (quod non conuenit facere nisi in caesura tantum sensus absoluitur) sed integrum Rhythmus silere oportebit ne mensura claudicat: nisi defectus suppleri possint alijs silentijs puta in fine uersus sequentis uel in principio antecedentis

Videtur hoc etiam genus Rhythmi in usu fuisse 3/1 in quo arsis ualeret 1 thesis 3. id est Rhythmus triplaris qui notari sic potest

[Doni, Aduersaria Musica E, 23r,1; text: et cetera]

Rhythmus amphibrachi hic est

[Doni, Aduersaria Musica E, 23r,2]

uel potius

[Doni, Aduersaria Musica E, 23r,3]

Syncope uidetur esse anaclasis: quae non uidentur congruere nisi melodijs teneris sicut anaclasis in Galliambis fere usurpabatur

Modi laeti ut Phrygius Lydius facilius argumentis maestis et funebribus quam modi tristes rebus laetioribus

Antiquissimis temporibus cum utebantur Diatono ditoniaeo uidentur Symphoias dyadicas tantum fecisse

Si come una medicina benché sia composta di molti insoavi ingredienti beuendola come si fa senza gustarla, non si sente quasi niente così nelle musiche moderne la mescolanza di tante consonanze fa che bene non si discernino

Vt commodius fiant symphoniae dyadicae ex solis Diapason, Diapente et diatessaron [[partes aequae [[p]]] uiciniores esse debent quam diapason]] partes plerumque remotiores esse debent quam diapason ut facilius seruari possit illa regula quod ad consonantias perfectas transiri non debet per similes motus partium

[<f.23v>-] Manente eadem clauis potest modulatio intendi semitonio prout et mutari modus conuenienter ut ab Hypolydio ad Dorium sic auxilio

[Doni, Aduersaria Musica E, 23v,1; text: Hypolydius (sed intensio per semitonium fiet minus) Dorium, trium #, T, S, fa, sol, re, mi, la]

Potest etiam mutari Modus Dorium in Phrygium per intensionem [intentionem ante corr.] semitonij puri modo [[sic]] per tria # sed si ponamus signum qui intendat per limma non per 15/16 [16/16 ante corr.] fiet proprie mutatio in Iastium medium manente eodem tono

[Doni, Aduersaria Musica E, 23v,2; text: Dorium, Iastium, T, S]

Si uero modulationi Phrygia addantur haec signa [[f]] mutatio fiet in Lydium Modo manente eodem tono uocis sic

[Doni, Aduersaria Musica E, 23v,3; text: T, S, Phrygius Modus, Lydius]

Potest etiam mutari per eadem signa Modus [[Dori]] Phrygius in Dorium qui sit intentio semitonio uariata clauis sic

[Doni, Aduersaria Musica E, 23v,4; text: S, T, Modus Phrygius, Dorium]

[<f.24r>-] Mutatio ad Dorium in Iastium [[sic]] notari potest sed rectius sic notatur

[Doni, Aduersaria Musica E, 24r,1; text: T, S]

ubi [signum] signum est Limmatis uel Semitonij aequalis remissi
Mutatur uero Dorium in Hypolydium naturaliter et aptissime [[ser]] tam modus quam tonus sic

[Doni, Aduersaria Musica E, 24r,2; text: S, T]

Itaque modi qui sunt acutiores semitonio recte per tria # notamus qui sint remissius tantundem per tria b
qui sunt acutiores uel remissiores tono rectius mutantur per mutationem clauis Dorium in Phrygium recte sic mutatur per sublationem clauis ad tertiam
Phrygius uero sic mutatur in Lydium

[Doni, Aduersaria Musica E, 24r,3; text: Dorium, Phrygius, Lydius]

Mutatur Dorium in Hypolydium posito utroque in suis chordis mutatione clauis sed non habito respectu ad mutationem loci clauium sed ad ascensum uel descensum phthongi initialis sic

[Doni, Aduersaria Musica E, 24r,4; text: Dorius, Hypolydius]

[-<f.24v>-] Mutatio a Lydio ad Aeolium sic apte notari potest

[Doni, Aduersaria Musica E, 24v,1; text: Lydius, Aeolius, T, S, uel sic, T, S]

Mutatio a Phrygio ad Aeolium sic notari potest

[Doni, Aduersaria Musica E, 24v,2; text: [[T, S]], Phrygius, Aeolius, sed rectius sic, uel]

Dorius mutari potest in [[Hypolydium]] [Iastium sic corr. supra lin.]

[Doni, Aduersaria Musica E, 24v,3; text: T, S, sed rectius sic]

[-<f.25r>-] Quemadmodum Aeolio modo recte tribuitur species Hypodorij quoniam Phrygius [a quo crebro transitur ad Aeolium add. supra lin.] per coniunctionem transit in speciem Hypodorij sic Iastio species Mixolydij conuenit quoniam cum inseruisse uideatur mutationibus Dorij, debet eam speciem habere quam habet Dorius transiens per coniunctionem quae est Mixolydij

Iastius [Enarmonius add. supra lin.] posterius hic fuisse uidetur puto tamen trihemitonium E G diuidi etiam consueuisse in duas dieses et tonum: et pro illo tono A [sqb]. habuisse inferius A [sqb] id est [speciem Phrygij add. supra lin.]

[Doni, Aduersaria Musica E, 25r,1; text: [sqb], C, E, G, a, diesis, Ditonus, Trihemitonium, Tonus disiunctionis, Coniunctio, [signum], #, C]

Ubi notandum [sqb] [signum] non habere diapente superius nec diatessaron sed hexachordum minorem id est [G] [signum] per coniunctionem
Mutatio a Dorio ad Iastium in Diatono genere sic aptius fieri posse uidetur

[Doni, Aduersaria Musica E, 25r,2; text: Dorius, Iastius, Mixolydius, 9/8, limma, Phrygius, (sed satius puto hanc clauem [signum] ponere in interchordo sic) Hypatodus sic recte notatur, Mesodus]

Melius tamen ponuntur litterae ut E e et media [sqb] uel utrumque

[-<f.25v>-] Vbi apud Plutarchum de musica legitur [alla men kai ten epainemenen lyditi eiper enantia te mixolydisti, paraplesian ousan te iadi] legendum uidetur [heper enantia te mixolydisti paraplesia ouse te iadi] et sensus magis constat et conuenit cum re ipsa Probabile etiam est Iastium habuisse speciem [[Hypo]] Mixolydij Aeolium Hypodorij nam et uerisimile est utrumque quasi famulatum dorio

Iastio recte conuenit epithetum uarij quocumque modo systema disponatur maxime uero secundum antiquum Systema ob uarietatem interuallorum diesis, semitonij, toni, trihemitoni, ditoni.

Etiam si secundus phthongus ueteris Iastij nullum habuerit phthongum consonantem nihil refert nam com huius modi Monodijs fere seruiret organorum poterat alijs phthongis et alijs modis ut consonantiarum causa

Mistio duorum modorum omnium commodissima et pulcherrima mihi uidetur Dorij et Iastij: tribuendo speciem Phrygij Iastio Hypophrygius G g diuisus in C id est habens

diatessaron inferius: Diapente superius uocari potest lydiazon quoniam diatessaron habet Lydij.

Diuisus uero in D. id est quod habet inferne Diapente superne diatessaron uocari potest Hypophrygius Phrygiazon

Prius diuiditur sic Vt, fa, sol. Posterior Vt, Sol, Sol

Pari modo Hypodorius A a diuisus in D uocabitur Phrygiazon, in E Doriazon: propter uarias Diatessaron

Dorius diuisus in a. uocabitur Hypodoriazon. [[Phrygius]] quia diapente habet Hypodorij.

Phrygius diuisus in G uocabitur Hypophrygiazon quoniam diapente habet Hypophrygij.

Lydius diuisus in F uocabitur Hypolydiazon quoniam diapente habet Hypolydij

Itaque tres authentici uarie afficiuntur propter Diapente. 2 plagij propter uarias diatessaron

[-<f.26r>-] Quando s' accorda il cembalo la prima s' accorda C con c cosi

[-<f.26v>-] # non solet uti nisi in [ut add. supra lin.] fa, et sol, non in re [la add. supra lin.], mi: idest ponitur in G sol re ut [[F fa ut]] b fa. C sol fa ut. F fa ut. non in alijs

Quod si duos modos ut oportet misceamus, si eos in suis chordis locemus: omnes phthongi qui nasci solent ex chordis accidentalibus gignentur ex modo minus praecipuo addito ad alium

Verum in omnibus mistionibus Modus additius adijecit solum chordas accidentales G # D # quod satis est: nam F # et C # sunt chordae chromaticae omnium modorum b fa enim pro chorda accidentali habet [sqb]

Igitur G # D # sunt phthongi metabolici F # C # sunt chromatici [sqb] et b sunt coniunctiuus et disiunctiuus

Buttrigarius cognouit D # et G # esse chordas chromaticas non potuit tamen percipere quatenam chordae sint

Haec pericope Lupacchini pagina sexta Tenoris suauissima est quoniam Mutatio fit a Modo ad modum [[secundum propriam [[cu]] utriusque tensionem uocis seu tonum id est ab Hypophrygio ad Phrygium]]

[Doni, Aduersaria Musica E, 26v; text: Hypophrygius, Lydius uel Hypolydij]

Cum pleraque mele fiunt super hypothematis ab alijs factis mirum non est si interualla proprij cuiusque modi non seruentur [signum]

Le Melodie moderne sono come [[(les tapis]] i tappeti di Francia che fanno le donne sopra una tela radissima e uile con uarij [uarie ante corr.] [[lanari a p]] fili di lana di diuersi colori a uarij lauori et opere o come i tappeti di Turchia perche in esse parimente il soggetto cioè la poesia [[son]] o parole che si cantano sono perlo più di poco prezzo; e talmente ricoperte da tante consonanze et artifizij che non si sentono e non si scorge il loro ualore. Ma le antiche erano come per esempio un uelluto e opere a filo di raso o una tela d' oro ricamata

[-<f.27r>-] Quatuor non tres uidentur esse species diatessaron in pycni ubi diatessaron habet quinque phthongos sic

[Doni, Aduersaria Musica E, 27r,1; text: Tonus, ditonus, Mesopycna, Amphipycna, Oxypycna, Barypycna, Phrygius, Hypodorius, Lydius, Hypolydij, Hypophrygius, Dorius, Mixolydij, mobilis, stabilis]

In chromatico possunt fieri hae species si diatessaron diuidatur in tria Semitonia et tonum

[Doni, Aduersaria Musica E, 27r,2; text: Tonus, Semitonus, minus, maius, 16/15, 25/24, G, E, F, F #, A, [sqb], C, D, E b, E, G #, c, c #, d, [kat' oxy], [kata bary], oxypycnes, Barypycnes, Amphipycnes, [[oxypycnes]], [[Barypycn]], Phrygius, [[Hypodorius]], Hypophrygius, Dorius, Hypodorius, Mixolydius, Lydius, Hypolydius, Iastius, Diatessaron trigenerum species, [signa]]

[Doni, Aduersaria Musica E, 27v; text: Tonus, Semitonium, minus, maius, disiunctionis, maximum, minimum, A, [sqb], C, C #, D, E, F, F #, G, a, c, c #, d, e, f, f #, g, a a, Hypodorius, Mixolydius, [[Lydius]], Aeolius, Iastiaeolius, Phrygius, Iastius, Iastius Hypolydius, Hypolydius Hypoaeolius, Hypophrygius, Hypoiastius, b E, b a, 125/128, limma, [signa], diesis, 3 dieses]

Iastius apud aliquam sectam fortasse non erat in usu: sed pro Iastio et Aeolio usurpabatur Iastioaeolius in loco Aeolij id est inter Lydium et Phrygium ut hic uidet [-<f.28r>-] In Mixolydio non minus quam in Hypodorio pro ditono tribus locis ascendendo uidentur ponendi duo toni [[nam]] ut post Tonum disiunctionis, ponatur diatessaron quae duos habet tonos diuisos ut cum per tetrachordum disiunctum procedetur transitus fiat ad secundum tonum: quod licet in Dorio non sit [[obse]] statutum ab antiquis, tamen credendum hoc modum ut pote nobilissimum a communi lege exemptum fuisse

Hypophrygius alio etiam modo distribui consueuisse aliquando uidetur id est Ditonus Tonus disiunctionis et cetera Hypolydius etiam sit Diesis, Ditonus, Tonus disiunctionis et cetera uel etiam sit Tonus Tonus disiunctionis et cetera Lydius etiam sit Diesis Tonus, Tonus et cetera uel etiam sit Ditonus, diesis, diesis et cetera Probabile enim puto omnes has distributiones dictas arbitrarias fuisse [[puto]] nam per eas seruatur proprius loci disiunctionis ut in Lydio sextus ascendendo in Hypolydio tertius

[Doni, Aduersaria Musica E, 28r; text: Hypodorius, Hypophthydius, Hypolydius, Dorius, Phrygius, Lydius, Myxolydius, A, G, E, b, [sqb], [signa], e, d, f, c, Ditonus, diesis, Tonus, disiunctionis, Semitonium, Trihemitonium, uel potius, ditonus]

[-<f.28v>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 28v,1; text: [sqb], C, D, E, F, G, a, c, d, e, 16/15, 25/24, 26/25, 10/9, 9/8, 6/5, 4/3, 5/4, 3/2]

Sex sunt species Diatessaron chromaticae ubi fit distinctio Semitonij maioris et minoris quibus tres aliae species adijciuntur cum Semitonij aequalibus

[Doni, Aduersaria Musica E, 28v,2; text: S, T, Dorij, Mixolydij, Lydij, Phrygij, Hypophrygij, Hypolydij, Aeolij, Hypodorij, semitonium, maius, minus, trihemitonium, aequale, Iastius, Iastij]

Credibile est uerum mixolydium in chromate posuisse primum Semitonium minus dein maius tum trihemitonium extremo Lydij. De Phrygio uero dubitari non potest sed credibilis est secuturos Phryges Lydios potius quam Dores quibus erant magis similes quam Graecis Deinde ex distributione mea signata A A naturaliter hoc sequitur nam si ponemus Diatessaron Phrygiam sic a D ad F trihemitonium deinde sequitur F # semitonium minus: tum g semitonium maius

[-<f.29r>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 29r; text: T, S, [signum], Hypodorius, Hypophrygius, Hypolydius, Dorius, Phrygius, Lydius, Mixolydius, Hypoiastius,

Hypoeolius, Iastius, Aeolius, Hyperastius, Hyperphrygius, Hyperaeolius, Hyperlydius, Aliae V species, <Hyp>ophrygius Doriazon, isemitoniaeus, In totum 20]

[-<f.29v>-] [[Aliud est in generibus Phrygius exempli gratia Enarmonicus]]

Generum mixtorum sunt duae species: nam uel manentibus omnibus interuallis Diatonicis addunt alia interualla exempli gratia Chromatica aut Enarmonica: uel manente altera Diatessaron pura chromatica uel Enarmonica altera procedit ad libitum per quattuor chordas chromatice uel Enarmonice

Quae duae species uocari possunt Mistum per Inspissationem et Mistum per uariationem tetrachordi

In Melodijs monodicis aut paucarum uocum posterior species magis conuenit

La seconda specie si puo chiamare semplice ma non pure o rigorosa come la prima semplice dico perche non ha se non otto chorde nel diapason per ordinario. Ma l' altra specie si puo chiamare composta.

Quella poi che è del tutto pura si può chiamare esatta e rigorosa

Quemadmodum in Harmonia diesis est minimum ita in Rhythmica tempus Rhythmicum Chordae duae Chromaticae C # F # admixtae melodijs Diatonicis non ita sensibilem faciunt diuersitatem ut D # G # quae sunt metabolicae modorum

Gressus uocari potest bases Rhythmi

Hypophrygius modus est ex Phrygio et Lydio Diapente enim habet Lydiam Diatessaron Phrygiam

Hypodorius mixtus est ex Dorio et Phrygio Diapente enim habet Phrygiam Diatessaron [[Lydiam]] Dorjam

Hypolydius Diatessaron habet Lydiam. Diapente propriam

Mixolydius Diapente et Diatessaron habet Doriam sed praepostere

Credo che farebbe buonissimo effetto in una sinfonia mista a tre che il Basso per lo più cantasse Enarmonicamente: il Tenore cromatico e' l Soprano Diatonico o per dir meglio che la melodia del Soprano fusse Diatonica Cromatica et Enarmonia: quella del Tenore Enarmonia e Cromatica et quella del Basso Enarmonia sola ouero il Basso diatonico solo [il Tenore Diatonico e Cromatico Il Soprano tutti tre infra lin.]

Si come hoggi si uedono poche fabriche ben' intese, perche ogni putton' uuol fare l' architetto, cosi si sentono poche musiche ben' concertate perche ogni contrapuntista uuol fare il musico

Vna quarta si puo modulare doppo un' altra quarta ma non una quinta doppo una quinta

[-<f.30r>-] [Doni, Aduersaria Musica E, 30r; text: Senza il nero e bianco, Missolidio. Bigio, Lidio. Bianco, Verde, Giallo, Frigio, Rosso, Dorio. Giallo, Ranciato, Azzurro, Ipolidio, Acqua di mare, Ipofrigio, Ipodorio, Pauonazzo]

Il bigio conuiene al Missolidio perche è colore funebre e calamitoso

Il bianco a Lidio perche è piu allegro di tutti e più leggiero

Il Rosso al Frigio perche è colore di sangue e dell' Ira e del Furore diuino

Il Giallo al Dorio perche è colore che diletta più de gl' altri

L' Azzurro all' Ipofrigio perche ha certa allegria seuera e maestosa

Il Nero all' Ipodorio perche è colore tetrico è seuerso e malinconico

Sei sono i colori elementari bianco nero, giallo rosso uerde e turchino ma perche i modi sono sette il settimo colore si deue comporre de' due estremi che è il bigio

I colori sono di 3 sorti primi secondi terzi, I primi sono i cinque o sei elementari che non si compongono d' alcuno ma compongono gl' altri. I secondi quelli che si componono

con l' equal mistura di due elementari. I terzi quelli che si compongono con disugual
mistura di due o con tre o più

I secondi sono l' Acqua di mare l' Azzurro e uerde. Ranciato di Rosso e Giallo. Incarnato
di Bianco e rosso. Rubino di Rosso e uerde Pagliato di bianco e giallo. Turchino Bianco
et azzurro Pauonazzo [[Terr]] Rosso et azzurro Terrestre nero e giallo. Bigio bianco e
nero

[-<f.30v>-] Ipermissolidio Verdino

Iperlidio Turchino

Ipereolio Incarnato

Iperfrigio Rosino

Iperiastio Pagliato

Missolidio Bigio

Lidio Azzurro

Eolio [Fr ante corr.] [[Pauonazzo]] Ranciato

Frigio Rosso

Iastio [[Ranciato]] Verdegiallo

Ipolydio Verde

Ipoelio Acqua di mare

Ipofrigio Pauonazzo

Ipoiastio Terrestre

Ipodorio Nero

A i misteri di Gesu Cristo Nostro Signore conuiene il Dorio: cosi a gl' Inni di [lode del Re
add. supra lin.] Daud che fù simbolo di Cristo

Alle Lodi et hinni dei Santi Martiri il Frigio et ancor a gl' Inni dello Spirito Santo

A gl' Inni delle uergini e di Nostro Signora il Lidio

A i misteri della Settimana Santa il Missolidio

A gl' offizij de [[p]] morti l' Ipodorio [o il Missolidio nel tuono basso add. supra lin.] l'

Ipodorio conuiene anco a gl' Inni de profeti antichi, de gl' Apostoli de Santi Dottori della
chiesa

L' Ipofrigio nelle lodi di San Michele di Moise di San Pietro di San Giorgio di San
Mauritio

L' Ipolidio si potrà applicare alle feste Pascali

Si Modos comprehensis etiam Iastijs et Aeolijs in tres classes tribuamus Videtur Doriacis
id est Dorio et Hypodorio danda diuisio Diatessaron in qua secundum genus chromaticum
praecedat Semitonium maius deinde minus

Lydiacis uero id est Lydio Hypolydio Mixolydio [[in qua sequuntur]] contrarium.

Phrygiacis uero in qua utroque Semitonium sit aequale. Iastio uero et Aeolio

Vel Doriacis chromaticum Ptolomaei. [[Lydiacis]] [Iastijs corr. supra lin.] Didymi
[[Phryg]] Aeolijs aequale

Quid faciemus uero Lydijs et Phrygijs? existimarem Lydios conuenisse cum Iastijs
Phrygios cum Aeolijs

[-<f.31r>-] Haec pericope Patauinae [XII add. supra lin.] Cornelij Schuyt quae est [[in]]

Modij [Modo ante corr.] Hypophrygij metabolam habet ad modum Hypolydium quae
notari poterit sic

[Doni, Aduersaria Musica E, 31r; text: Hypophrygius, Hypolydius, re, fa, ut, sol, la]

Musicae Aetates VII

1 Heroica a primis conditoribus ad [[Timotheum]] [Alexandrum Magnum et Timotheum
corr. supra lin.] Anni circiter 800.

2 [Luxurians et add. supra lin.] Deflorescens A Timotheo ad tempum Gothorum Anni circiter 800

3. Ecclesiastica a Gelasio, Gregorio et usque ad Carolum Magnum Anni 400.

4 a Carolo Magno ad Guidonem Aretinum Anni 200 Intermortua fere ut aliae [[ad]] artes

5. a Guidone Aretino ad Ioannem de Muris. Anni 300 Renascens et balbutiens multistrepera

6 a Ioanne de Muris ad [Franchinum add. supra lin.] Iacobum Fabrum [[Glareanum]] et cetera Anni 170. [[Balbutiens]]

7. [[<.>]] a Iacobo Fabro ad Zarlinum [Salinas] Anni 80 Reflorescens

8 a Zarlino ad hodiernum diem Anni 80 Adolescens

9 ab hodierno die ut spero maturescens

Prima et secunda aetas utebatur notis litterarum Greearum

Tertia Signis Gregorianis et apud Graecos praeterea Damascenis.

4 septem litteris Latinis

5 multis litteris et punctis

Sexta paucioribus lineis et fere 3. cum breuibus et longis

Sexta pluribus lineis et diuersis figuris ac primum uti cepit concentibus polymelis. 7 cepit theoriam colere Octaua elegantiora mele facere et concentus artificiosiores

Hae omnes habent plures gradus

[-<f.31v>-] Il numerare i Modi co' luoghi de Semituoni, non porta seco alcuna facilità che non la porti il numerargli col tuono della diuisione poiche dalla uaria collocazione di quello sempre ne segue la uaria positione de Semituoni poiche sopra il Tuono della Diuisione sempre è il Semituono

Si come il sotterrare i uini da principio fu trouato per necessità per caristia di cantine cosi di poi fu riceuuto per utilità per conseruarli meglio: cosi [[I]] nell' uarie musiche l' usar' poche consonanze da principio fu praticato da gl' antichi perche non ne haueuano molte di poi conosciute le terze et le seste stimo che poco le usassero perche erano stimate le sinfonie semplici di consonanze

XV [[<.>]] Tonis uidetur addi potuisse Hypermixolydius

Cum Phrygio recte miscentur interualla Hypophrygij et Hypodorij cum Dorio interualla Hypodorij et Mixolydij: Cum Lydio interualla Hypolydij et Hypophrygij

Cum Mixolydio Hypolydij et Dorij

Cuum Hypodorio Phrygij et Dorij. cum Hypophrygij Phrygij et Lydij [signum]

[Doni, Aduersaria Musica E, 32r; text: Mixolydio, Lydio, Phrygio, Dorio, Hypolydio, Hypophrygio, Hypodorio, [signa]]

Salti regolari [o ordinarij add. supra lin.] ne modi sono gl' interualli di quinta quarta terza et sesta del proprio modo e degl' affini Irregolari [o straordinarij add. supra lin.] sono tutti gl' interualli dissonanti et i consonanti de modi non affini

Le musiche antiche erano come una cappella ricca di finissimi marmi [[con]] ma con lauoro e maestoso [[com]] e semplice come è la cappella di San Lorenzo del Gran Duca et le moderne come altre cappelle che si uedono piene di minuzzaglie

Si come non è necessario per essere perfetto medico di sapere di farmacia e chirurgia benche queste siano parte della medicina presa a genere cosi non è necessario ad un perfetto musico esser' gran sonatore d' Instrumenti o ballerino perche siano parte della musica generale Ma è ben necessario ad un perfetto medico sapere d' anatomia: et ad un' musico l' arte metrica

La natura con hauerci fatto solo due orecchi quasi c' ha uoluto dimostrare che non si possa comprendere perfettamente se non due uoci

Circulatio 7 modorum similis est circulationi 4 Elementorum

[Doni, Aduersaria Musica E, 31v; text: Terra, Ignis, Aer, Aqua]

Ciascuno Modo simboliza con due [si add. supra lin.] contrapone a quattro

[-<f.32r>-] Diaphonistae uocari possunt qui dissonantias in concentibus affectant ut Princeps Venusinus

Sicut gressus hominis constans ex motione alterna pedis sinistri et dextri ita gressus Rhythmicus ex arsi et thesi in quo dexter est longa [[syllaba]] [Iambus corr. infra lin.] (in [[men]] Rhythmo Iambico) Sinister Trochaeus

Organa monotropa uocari possunt in quibus unicus modus seu Tropus pulsari potest ut harpa Polytropa in quibus plures ut testudo

In Symphonijs mistis id est ex uocali et organica in qua duae uoces sunt humanae tres organi potest hoc seruari ut uoces inter se semper distent diapason cum organis uero non nisi [[Diass]] consonantijs perfectis, organicae uero uoces inter se etiam imperfectis utantur

Ex ijs quae Plutarchus affert ex Pherecrate uidetur collegi non perpetuo idem melos fuisse Antistrophae et Strophae in Dythirambis licet Rhythmus idem esset. quod et Dionysius Halicarnasseus innuere uidetur atque id uocabant fortasse [exharmonion] tamen potius significat mutationem Modi

Mistiones generum et modorum triplici differentia statui possunt. Composita. Mista proprie. Confusa

Praeter alias partes musices addenda est Critica

[paramyxolydiaein] [paramyxoludiae ante corr.] apud Plutarchum uidetur est octochordis uti [uta ante corr.] ad differentiam Dorij quod antiquis temporibus septem tantum habebat chordas: ex quo interpretor locum Aristotelis ubi ait Hypodorium et Hypophrygium non habuisse antistrophum sed Mixolydium habuisse

Hic uersus Homeri [kale daidalee] (apud Plutarhcum de musica) leoninus erit si [E] et [E] eodem sono pronuntientur

[-<f.32v>-] Primae aetatis musicae gradus plures

Primus simplicissimae ab Apolline, Lino [Orphaeo, Olympo add. supra lin.] et cetera usque ad Terpandrum

Secundus a Terpandro Archilocho et usque ad [[Phrynidem.]] [Alcmanem corr. supra lin.] Simplex et uenusta

Tertius a [[Phrynide]] Alcmane et Stesichoro [Laso [[et cetera]] Melanippide Phryhide add. supra lin.] Vberior in qua et Pindarus floruit usque ad Crexum [Cynesiam add. supra lin.] Philoxenum Timotheum.

Apud Graecos et Turcas in usu est Harpae genus praegrande

Pifferi species modica uocatur a Graecis recentioribus [sourhouli]. Pifferum oblongum Turcico uocabulo uocatur [nai] quos sapienter canunt: utuntur etiam Persae; est uerbum persicum significans arundinem ex arundine

Graeci [enim sic add. supra lin.] coeperunt Turcas in cantu imitare et morem eorum affectare: a quibus fortasse didicerunt in [[cani]] naribus canere: quod uenustum putant.

Persas etiam imitant quorum musica apud Turcas est in pretio

Graeci recentiores ignorant usum et rationem consonantiarum nam quibus non utuntur cum in Ecclesijs [[organis]] instrumentijs non utuntur nec in uocibus [uoca ante corr.] consonantias faciunt

Ijdem dicunt dimidiam partem ueteris musicae esse deperditam

Fistula Turcae Graecique scite utuntur eaque ualde Turcae delectantur: sonum enim reddit suauiissimum

[terentismos] a Graecis etiam nunc uocatur modulatio [[<,>]] uocis humanae sine lexi significatiua

Nomenclaturae musicae hodiernorum Graecorum multae sunt et fere significant uarios modos [tou melous]

Rhythmi nomen apud hodiernos Graecos uidetur in usu esse desijsse. Ijdem hymnis carminibus conceptis non utuntur

Graeci habent plerique clarissimas uoces.

Graeci octo phthongos ascensiuos habent seu uero descensiuos

Cetera a Cretensibus deducta a Venetis uoce dicitur [tzitera] a Chijs [tzitoula]

Flauto a Cretensibus [phiaboli]

[souriauli] Graecis recentioribus dicitur species tibiae fortasse Syriaca tibia

Piffero seu hautbois Cretensibus [anakara] Ijsdem (uiolono) dicitur [kithara]

campanelli e sonagli Graece [kodynia]